

Justitiedepartementet

YTTRANDE AVSEENDE "ÖKAT SKYDD MOT HEDERSRELATERAT VÅLD" SOU 2018:69

Länsstyrelsen i Kronobergs län (nedan kallat länsstyrelsen) har tagit del av SOU 2018:69 och lämnar härmed sitt yttrande.

Länsstyrelsen ställer sig bakom samtliga författningsförslag som tas upp i betänkandet. Det är särskilt positivt med kriterierna som föreslås för barnnäktenskapsbrott och att det inte behöver föreligga hot eller tvång. Också positivt att straffskärpningsgrunden för brott med hedersmotiv inte tar fasta på vems heder som ska upprättas.

De skrivningar som finns, både avseende författningsförslag och i andra delar, uppfattas som väl underbyggda och rimliga utifrån det underlag som presenteras.

Länsstyrelsen efterfrågar vidare utredning och förslag gällande möjligheten att tillämpa LVU §3 för att skydda unga utsatta som väljer att stanna hos eller återvända till sin familj. I betänkandet framgår att frågan lyfts redan 2012 men sedan inte uppmärksammats. Länsstyrelsen ser att frågan är fortsatt levande och utgör en uttrycklig och aktuell svårighet för socialtjänster i Kronobergs län. En utredning är därför fortfarande efterfrågad.

Länsstyrelsen är positiv till föreslagna möjligheten för socialtjänsten att besluta om utreseförbud för den som riskerar att utsättas för barnnäktenskapsbrott eller flickor som riskerar att utsättas för könsstympning. Kopplat till utreseförbudet finns dock ett antal frågor som inte redogörs för i betänkandet. Exempelvis: Vad sker om ett barn, för vilket det finns ett utreseförbud pga. risk att utsättas för barnnäktenskapsbrott, förmås att resa utomlands till ett annat Schengenland utan att visa pass men därefter, vid passage ut ur Schengen visar pass? Uppmärksammas då utreseförbudet och stoppas barnet då från att lämna Schengen? Och vad gäller för gärningspersonen som förmått ett barn att lämna Sverige med syfte att barnet ska ingå äktenskap? Vilka typer av åtgärder går det att förvänta sig från den utländska myndighet som uppmärksammat det överträdde utreseförbudet? Den viktigaste frågan är dock hur en sådan påbörjad resa stoppas och svenska myndigheter uppmärksammas på den akuta risk som föreligger för barnet.

I visst avseende kan paralleller dras mellan överträdelse av utreseförbud kopplat till risk att utsättas för barnnäktenskap eller könsstympning och förbud att resa för

att delta i terrorträning. Båda företeelser avser brott kopplat till en utlandsresa, dock med väsentliga skillnader utifrån syfte. Trots skillnaderna finns en problematik som uppmärksammas vid terrorresor, vilken också skulle kunna inträffa vid risk för resor utomlands med avsikt att ett barn ska giftas bort. Problematiken avser de fall där Polismyndigheten behöver föra över information till socialtjänsten vid misstanke om att en familj kan komma att resa utomlands och att barn bör skyddas från resan. Syftet med informationsöverföringen är att förmå socialtjänsten att hindra barnet från att resa, men av olika skäl kan informationen från Polismyndigheten vara knapphändig, ofta för att undvika att skyddsvärd underrättelseinformation röjs av socialtjänsten till familjen. Det finns exempel från planerade terrorresor då vårdnadshavaren bekräftar att en resa ska ske men att den planerade resan har helt andra legala skäl. Risken som kan uppstå är att socialtjänsten på grund av dessa knapphändiga uppgifter och vårdnadshavarens förnekande inte beslutar om utreseförbud, trots att det kan föreligga en akut risk.

Lokalt god samverkan och tillit mellan Polisen och socialtjänsten är av vikt för att uppgifter ska kunna föras över mellan myndigheter och hanteras på ett sådant sätt att ändamålet uppfylls, nämligen att en utlandsresa med syfte att en flicka könsstympas eller ett barn tvingas ingå äktenskap förhindras.

Även andra situationer kan uppstå då god samverkan med tillit och starka relationer mellan Polisen och socialtjänsten kan bli avgörande. Socialtjänsten bör ha en kunskap om och uppmärksamhet för de olika brott som de i sin tjänsteutövning kan tänkas stöta på, samt informera Polisen i de fall som potentiella brott uppmärksammas. Detta är viktigt i många typer av socialtjänstären den men särskilt viktigt vid risk för de brott som nämns i betänkandet. Det är viktigt att socialtjänsten funderar över om de i kontakten med familjen antingen bevittnat ett brott eller själva fått misstanke om att brott kan ha skett eller kan komma att ske, samt att socialtjänsten har tydliga rutiner för när och hur informationen förs över till Polismyndigheten. Även här är länsstyrelsens uppfattning att väl utvecklad och välfungerande samverkan mellan Socialtjänsten och Polisen är en absolut förutsättning för att nå framgång när man vill stoppa en sådan planerad resa.

Länsstyrelsens uppfattning är vidare att det är viktigt att de utvecklingsbehov inom Polismyndigheten som belysts, också omhändertas genom åtgärder. I betänkandet finns exempel beskrivet när en familj, trots att myndigheterna känt till en planerad resa för giftermål av ett barn, ändå kunnat genomföra resan. Även andra exempel nämns, att förekomsten av hederskontext inte har undersökts trots att skäl för det fanns. Sådana brister kan sammanfattas kort i en skriven mening men i verkligheten var det villkoren för en människas liv som avgjordes. Det är oacceptabelt med några som helst brister från rättsväsendets sida i dessa ärenden. Särskilt med tanke på att möjligheterna att agera när ett bortförande för giftermål har skett är mycket små.

I betänkandet beskrivs problematiken kring tillgång på god kvalitativ statistik över hedersrelaterade ärenden. De kartläggningar som genomförts, så även Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning *Ett liv utan våld och förtryck*, visar

dock tydligt på svårigheterna att samla information och statistik på detta område i dagsläget.

Länsstyrelsen föreslår därför att stärka socialtjänsternas förutsättningar att föra statistik gällande de ärenden som hanteras och att i praktiken arbeta med systematisk uppföljning. Länsstyrelsen understryker också vikten av insamlande av statistik direkt från befolkningen eftersom många utsatta för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck inte är i kontakt med rättsväsendet eller stödjande myndigheter. Länsstyrelsen förordar att det arbetas fram statistikunderlag som används återkommande och kan jämföras över tid.

I betänkandet diskuteras det vem som i framtiden ska vara resurs- och kompetensfunktion kring frågor om heder. Länsstyrelsen Östergötland har i många år arbetat med frågan, byggt upp en stor kompetens och är van vid samordningsuppdrag och samverkan, både nationellt och regionalt. Genom befintliga länsstyrelsenätverk möjliggörs en bred kontakt ut i länen och en etablerad tvåvägskommunikation som gynnar utvecklingen och kompetensförsörjningen i hela landet. Sedan 2018 finns Jämställdhetsmyndigheten som bland annat ansvarar för frågor om människohandel. I betänkandet tydliggörs kopplingar mellan hedersrelaterade brott och människohandel. Länsstyrelsen föreslår därför att det tas i beaktande vilka för- respektive nackdelar som finns när uppdrag för hedersrelaterat våld och förtryck respektive uppdrag kring prostitution och människohandel finns hos två olika myndigheter. Länsstyrelsen ser en logik i att Jämställdhetsmyndigheten skulle kunna fungera som resurs- och kompetensfunktion i frågan. Samtidigt behöver det säkerställas att uppdraget placeras på en myndighet som är väletablerad och har förutsättningar att arbeta långsiktigt med frågan.

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens bedömning att alla anmälningar om äktenskapstvång, vilseledande till tvångsäktenskapsresa och könsstympning bör koncentreras till ett mindre antal allmänna åklagarkammare och handläggas av särskilt utsedda åklagare. Länsstyrelsen uppmuntrar också förslaget om inrättande av ett kompetensnätverk för de åklagare som handlägger dessa brott.

Avslutningsvis vill länsstyrelsen påtala att de lagändringar som kan komma att beslutas behöver åtföljas av en plan för att kompetensförsörja dem som sedan, med stöd av de nya lagändringarna, i praktiken ska fatta besluten.

DE SOM MEDVERKAT I BESLUTET

Beslutet har fattats av Landshövding Ingrid Burman med Utvecklingsledare Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer Mariah Andersson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Jämställdhetsdirektör Karin Hopstadius, Samordnare brottsförebyggande arbete Agnes Ysander samt Utvecklare av integration och social hållbarhet Susanne Hallström medverkat.